

TRŽIŠTE OSIGURANJA BOSNE I HERCEGOVINE U 2016.

*Insurance market of Bosnia and
Herzegovina in 2016*

Zaključno sa 31. 12. 2016. godine, u sektoru osiguranja Bosne i Hercegovine poslovalo je 27 društava za osiguranje i jedno društvo za reosiguranje. Od 27 društava za osiguranje, 17 društava se bavilo isključivo neživotnim osiguranjem, dok su ostalih 10 kompozitna društva. Od ukupnog broja društava, 17 je u većinski domaćem, a 11 u većinski stranom vlasništvu.

Prema preliminarnim podacima, ukupna bruto zaračunata premija u sektoru osiguranja BiH u 2016. godini je iznosila EUR 324,188,282, što je povećanje za 6,42% u odnosu na 2015. godinu. Udio premije neživotnog osiguranja u ukupnoj premiji je bio 79,61%, dok se 20,39% ukupne premije odnosilo na životno osiguranje. Premija neživotnog osiguranja je iznosila EUR 258,095,924 i životnog osiguranja EUR 66,092,358.

U navedenom periodu u Federaciji BiH je poslovalo 13 društava za osiguranje i jedno društvo za reosiguranje, dok je u RS poslovalo 14 društava za osiguranje. Prema preliminarnim podacima, u FBiH i RS, ukupne bruto zaračunate premije su iznosile EUR 228,375,515 i EUR 95,812,767, dok su njihova učešća u ukupnoj premiji bila 70,45% i 29,55%, respektivno.

U ukupnom poretku društava za osiguranje koja su poslovala u Bosni i Hercegovini u 2016. godini, prema iznosu ukupne premije, Uniqa osiguranje d.d. zauzima prvo mjesto s ukupnom premijom u iznosu od EUR 29,875,797. Drugo mjesto zauzima Sarajevo osiguranje d.d. s ukupnom premijom od EUR 28,044,781, nakon koga slijede Euroherc osiguranje d.d. s ukupnom premijom od EUR 27,614,714, Bosna Sunce osiguranje d.d. s ukupnom premijom od EUR 24,859,972 i Croatia osiguranje d.d. s ukupnom premijom u iznosu od EUR 23,693,386.

Mjereno indeksom koncentracije tržišta, nivo konkurencije kod životnog osiguranja u BiH je umjeren. S druge strane, tržište neživotnog osiguranja kao i ukupno tržište životnog i neživotnog osiguranja je tržište visokog nivoa konkurencije. Drugim riječima, bosanskohercegovačko tržište je nekoncentrirano tržište na kojem je prisutan veliki broj društava približno iste veličine. Radi komparacije tržišta, u susjednoj Republici Hrvatskoj trenutno posluje ukupno 21 društvo za osiguranje i jedno za reosiguranje, a u Republici Srbiji 20 društava za osiguranje i četiri za reosiguranje, a svakako se radi o tržištima osiguranja koja su razvijenija od tržišta u BiH.

Nova društva za osiguranje su osnovana u Federaciji BiH, Central osiguranje d.d., i u Republici Srpskoj, Euros osiguranje a.d. i SAS - Super P osiguranje a.d. U toku 2016. godine Bobar osiguranje a.d. je promijenilo naziv u Atos osiguranje a.d.

Politika neuređenog zakonodavnog okvira funkcioniranja tržišta osiguranja u Bosni i Hercegovini nastavljena je i u 2016. godini. Iako je Agencija za osiguranje u Bosni i Hercegovini osnovana upravo s ciljem prevazilaženja neujednačenosti zakonske legislative koja se direktno odnosi na zaštitu korisnika osiguranja u Bosni i Hercegovini, njena uloga ni u protekloj godini nije u cijelosti ispoštovana. Kao rezultat nepoštivanja uloge Agencije, danas su na snazi različiti entitetski zakoni u oblasti osiguranja. Novim Zakonom o osiguranju FBiH, usvojenim u veljači 2017. godine, uređuje se tržište osiguranja u Federaciji BiH, uz uključivanje određenih odredaba Direktiva Europske unije. Prije svega, uređuje se osnivanje, poslovanje, nadzor i prestanak društava za osiguranje i reosiguranje osnovanih u FBiH, kao i onih koja nisu osnovana u FBiH, a usluge pružaju putem podružnica. U potpunosti je usvojena odredba pravne regulative EU o obvezi odvojenog obavljanja djelatnosti životnog i neživotnog osiguranja kako jedna djelatnost ne bi snosila obveze druge djelatnosti. Prema novom Zakonu o osiguranju u FBiH neće biti dozvoljena žalba na rješenja Agencije za nadzor osiguranja, koja je supervizor u sektoru osiguranja na tržištu Federacije BiH. Rješenja ove Agencije biti će konačna, a strane koje budu nezadovoljne rješenjima Agencije, pravdu će moći tražiti jedino pred sudovima u FBiH. Zakon o osiguranju FBiH je, u toku javne rasprave, znači, dok je bilo moguće unaprijediti određena rješenja, Agencija za osiguranje BiH komentirala s brojnim preporukama i komentarima koji u najvećem dijelu nisu uzeti u razmatranje. Jedan od uočenih nedostataka u novom zakonu je svakako nepostojanje mogućnosti osiguranja kod inozemnog osiguravatelja, prije svega za one vrste osiguranja odnosno rizika koje domaća osiguravajuća društva ne pokrivaju.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obaveznom osiguranju od odgovornosti FBiH se nalazi u parlamentarnoj proceduri. Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju FBiH, utemeljen na Strategiji reforme penzijskog sistema u Federaciji BiH, usvojen je krajem 2016. godine. Prema izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju u privatnom osiguranju FBiH iz 2016. godine, data je mogućnost i bankama da mogu obavljati poslove zastupanja u osiguranju, osim osiguranja od autoodgovornosti, ukoliko za to imaju dozvolu Agencije za nadzor osiguranja FBiH. Ova mogućnost je bankama u Republici Srpskoj data puno godina ranije. Osim pozitivnih finansijskih efekata, i za banke, i za društva za osiguranje, na ovaj način se stvaraju bolji uvjeti za nastavak trenda zaključivanja polica životnog osiguranja kao instrumenta obezbjeđenja kredita kod poslovnih banaka.

U 2017. godini u Republici Srpskoj je usvojen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o društvima za osiguranje i Zakon o zastupanju u osiguranju i posredovanju u osiguranju i reosiguranju.

Indikativno je da tržište osiguranja u BiH obiluje nedovoljno ili potpuno neiskorištenim mogućnostima. Nova društva za osiguranje u principu ne pružaju nikakve nove proizvode osiguranja korisnicima usluga u odnosu na već postojeće proizvode. Iako je posljednjih nekoliko godina zabilježen trend rasta premije osiguranja zasnovan na životnim osiguranjima, dobrovoljna osiguranja u BiH ne zauzimaju značajnije mjesto u ukupnoj premiji osiguranja i još uvijek je težište društava za osiguranje na obaveznom osiguranju od autoodgovornosti.

Ono što je s ekonomskog stanovišta očigledno je da je potrebno težište prebaciti sa obaveznih osiguranja, prije svega osiguranja od autoodgovornosti, na dobrovoljna osiguranja. Kada su u pitanju neiskorištene mogućnosti, prvenstveno se misli na uvođenje novih obaveznih osiguranja koja već postoje u razvijenim evropskim zemljama. U procesu pristupanja Bosne i Hercegovine Europskoj uniji, evidentna je potreba aktivnije uloge države. Različitim poreskim olakšicama i poticajima za određene vrste osiguranja, kao što su osiguranja poljoprivrednika od raznovrsnih utjecaja prirodnih i klimatskih nepogoda, država može značajno povećati dobrovoljna osiguranja, i ujedno stvoriti preduvjete za uvođenje novih obaveznih osiguranja. Činjenica je da će neminovno morati doći do smanjenja broja osiguravajućih društava i u BiH. Nakon usvajanja i stupanja na snagu propisa i u industriji osiguranja kojim će se zahtijevati veća adekvatnost kapitala društava, u skladu s Solventnosti II, manja društva neće moći ispuniti sve zahtjeve te će doći do spajanja društava i smanjenja njihovog ukupnog broja na tržištu.

Višegodišnje očekivani ekonomski rast i razvoj, te rast investicija bi doprinijeli većoj zaposlenosti stanovništva i boljem standardu građana, što bi otvorilo mogućnost i sektoru osiguranja za razvoj novih proizvoda i rast premije neobaveznih vrsta osiguranja.

Faktori koji su imali veliki utjecaj na nerazvijenost tržišta osiguranja su zakonska regulativa i stepen njene dosljedne primjene, državno-političko okruženje, stepen i trendovi privrednog rasta i razvoja kao i stepen i trendovi finansijskog tržišta. Na bosanskohercegovačkom tržištu osiguranja još uvijek ne postoje osiguranja vezana za investicione fondove, odnosno unit-linked osiguranja, dijelom i zbog činjenice da investicioni karakter ovog proizvoda osiguranja sa sobom donosi neizvjesnost u smislu povrata na uložena sredstva, a dijelom i zbog nerazvijenosti tržišta kapitala i odgovarajuće pravna regulative.

Problem koji je već odavno prisutan u sektoru osiguranja u vrsti osiguranja od autoodgovornosti jeste nepoštivanje administrativno utvrđene premije. Nelojalna konkurencija, posredno i neposredno davanje nedozvoljenih popusta dovode do povećanja troškova pribavljanja osiguranja i slabljenja

finansijskog položaja društava za osiguranje. Proces liberalizacije ove vrste osiguranja predstoji. U RS je kroz Zakon o obaveznim osiguranjima u saobraćaju iz 2015. godine, kojim je predviđena postepena liberalizacija, ovaj proces na neki način već otpočeo. U FBiH je u proceduri izmjena regulative u tom pogledu. Liberalizacija tržišta osiguranja od autoodgovornosti također sa sobom donosi izvjesne šanse u smislu većeg stepena konkurencije i povećanja efikasnosti na tržištu osiguranja. Međutim, slobodno određivanje cijena premija osiguranja od autoodgovornosti nosi dozu neizvjesnosti u pogledu nastavka poslovanja društava za osiguranje koja ne bi mogla podnijeti teret konkurencije. Upravni odbor ove Agencije je u oktobru 2016. godine usvojio Smjernice i Analizu usaglašenosti entitetskih zakona o obaveznim osiguranjima u saobraćaju sa preporukama za dalja usaglašavanja. I ovim aktima se predviđa uvođenje postepene liberalizacije. U periodu koji predstoji vidjeti će se efekti liberalizacije na tržištu osiguranja BiH. Postoje primjeri zemalja kod kojih je, uslijed nedovoljne pripreme za ovaj proces, došlo do pada premije osiguranja autoodgovornosti.

Regulatorni okvir u BiH također treba približiti europskim standardima. Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju imamo obavezu usklađivanja propisa sa propisima EU. Pred nama je dug proces uređenja tržišta po evropskim principima i usvajanja niza propisa kojim je uređena ova oblast i u ovom trenutku se može govoriti samo o približavanju evropskim standardima, upravo zbog nedovoljne razvijenosti oblasti osiguranja. Sa stanovišta Agencije za osiguranje u BiH prvo što bi trebalo uraditi jeste međusobno usaglašavanje entitetskih propisa iz oblasti osiguranja. Ne može se govoriti o približavanju EU i usvajanju evropskih standarda a da prethodno nije stvoren jedinstven ekonomski prostor s usaglašenim entitetskim propisima na kojem će svi učesnici biti u ravnopravnom položaju. Upravo zbog toga je Zakonom o Agenciji za osiguranje u BiH predviđena njena zakonodavna uloga. Ovdje ponovno treba spomenuti twinning projekt koji je financirala Europska komisija, i u okviru kojeg su izrađena i ponuđena rješenja za usklađivanje entitetskih zakona. Međutim, entitetske agencije za nadzor osiguranja, uz Agenciju za osiguranje BiH korisnice projekta, nisu prihvatile ponuđena rješenja.

Ograničenja za razvoj tržišta osiguranja u Bosni i Hercegovini su identična onima koja vrijede za većinu zemalja iz regiona, a što se prije svega odnosi na nerazvijenost nacionalne ekonomije, nekonkurentnost razvijenim zemljama zapadne Europe, negativne posljedice dešavanja u regiji posljednjih decenija, mnoga neriješena politička pitanja, kašnjenja u pristupu EU integracijama, spor proces ekonomskih reformi (privatizacija, visoka stopa nezaposlenosti, nedovoljno razvijeno finansijsko tržište, ...).

Uloga osiguranja za cjelokupnu privredu u BiH još uvijek nije prepoznata. Država je spora u kreiranju zakonskog i institucionalnog okvira za razvoj osiguranja, pa time i cjelokupne nacionalne ekonomije. Finansijsko tržište u

Bosni i Hercegovini je i dalje bankocentrično, odnosno fokusirano na banke i njihovo poslovanje. Poslovni subjekti promatraju osiguranje kao nepotrebnii trošak. Evidentno je da pojedinci nisu upoznati s osiguranjem, njegovom ulogom i koristima koje pruža. Ali, sama edukacija stanovništva o prednostima i pogodnostima koje pruža osiguranje nije presudan ograničavajući faktor za industriju osiguranja, jer uzimajući u obzir trenutno nisku platežnu moć stanovništva, edukaciju mora pratiti i aktivnija uloga države kroz pomenute poticaje i olakšice. Uz to je potrebno spomenuti i nepovjerenje koje općenito vlada prema osiguravateljima. Za nedovoljno poznavanje osiguranja su jednim dijelom odgovorna i sama društva za osiguranje, jer nisu dovoljno aktivna u promociji osiguranja i osigurateljskih proizvoda. Aktivnosti osiguravatelja su više usmjerena na povećanje tržišnog udjela što se reflektira neloyalnom konkurencijom i nepoštivanjem zakonske regulative. Nizak stepen suradnje društava za osiguranje na tržištu dovodi do smanjene efikasnosti kako udruženja osiguravatelja tako i nadzornih tijela. Svjedoci smo česte nesolventnosti društava za osiguranje i kašnjenja u isplata šteta.

Struktura osiguravateljnog portfelja bosanskohercegovačkih društava za osiguranje pokazuje karakteristike nerazvijenog tržišta. I dalje je osiguranje od autoodgovornosti dominantno kao obavezno osiguranje. Može se konstatovati i neiskorištenost potencijala za razvoj životnog osiguranja (npr. penzijsko osiguranje). Ostale vrste neživotnih osiguranja su također nedovoljno približene široj javnosti i neprilagođene domaćem tržištu. Nizak je stepen i razvoja novih proizvoda osiguranja, kao i korištenje mobilnih aplikacija i Interneta kao kanala prodaje proizvoda osiguranja.

Izglede i izazovi koji stoje pred Bosnom i Hercegovinom:

- Pristupanjem EU integracijama i provođenjem novog zakonodavnog okvira, osiguravatelji će biti efikasniji
- Ekonomske reforme će rezultirati povećanjem potražnje za proizvodima osiguranja
- Osiguravatelji mogu imati važnu ulogu u upravljanju rizicima i investicijama u malim i srednjim poduzećima
- Reforma socijalnog osiguranja – postoji potreba za alternativama koje pruža privatno osiguranje
- Potrebna je veća saradnja s bankama – u prodaji i razvoju proizvoda osiguranja
- Konsolidiranje tržišta kroz spajanja i akvizicije
- Pojačati kapacitete nadzornih tijela radi provedbe Solventnosti II
- Aktivna uloga udruženja osiguravatelja u promociji osiguranja i povećanja povjerenja u sektor osiguranja
- Obrazovanje osiguravatelja o novim standardima osiguranja
- Liberalizacija tržišta osiguranja od autoodgovornosti
- Pružanje raznovrsnijih statističkih podataka za cijelo tržište osiguranja.

